

ELABORAREA NOULUI CADRU JURIDIC DE COLABORARE A REPUBLICII MOLDOVA CU UNIUNEA EUROPEANĂ

Gheorghe CĂLDARE,
*doctor în științe istorice, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova*

SUMMARY

In this article, the author analyses shortly the cooperation between the Republic of Moldova and the European Union after the expiry of the Partnership and Cooperation Agreement and also of the Action Plan European Union – Republic of Moldova; the positive but also the negative results of our country in the main spheres; the achievements which are absolutely necessary in order to become closer to the European community.

A detailed examination is made of the main achievements of the Alliance for European Integration governmental programme which is aimed at getting the relations with the EU closer, including the actions of our authorities (the Government of Republic of Moldova, Ministry of Foreign Affairs, etc.) on the negotiations of the Associate Agreement to the EU, as well as the cooperation of our country with European structures in different domains.

După cum este cunoscut, unul dintre obiectivele prioritare ale politicii externe a Republicii Moldova la etapa actuală este integrarea în Uniunea Europeană. În anul 2008 a expirat Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre Republica Moldova și UE, precum și Planul de Acțiuni Uniunea Europeană - Republica Moldova. Însă țara noastră nu a reușit să realizeze integral toate obiectivele stabilite de aceste acorduri, înregistrându-se lacune substanțiale în mai multe domenii de importanță strategică pentru apropierea graduală de UE, cum ar fi: independența justiției, respectarea drepturilor omului și libertății mass-media, combaterea corupției și traficului de ființe umane, îmbunătățirea climatului investițional etc.

La 23 aprilie 2009, Comisia Europeană a dat publicității Comunicarea către Consiliul și Parlamentul European privind implementarea Politicii Europene de Vecinătate în 2008, precum și rapoartele de progres ale țărilor membre ale PEV. Raportul de țară privind progresul Moldovei în implementarea PAUEM în perioada ianuarie-decembrie 2008 constata că țara noastră a înregistrat progrese în reformarea justiției, a participat

activ în structurile regionale, a cooperat cu Comitetul European pentru Prevenirea Torturii, cu Misiunea EUBAM și cu Uniunea Europeană în subiecte de ordin regional și internațional. În același timp, realizări minore sau chiar lipsa progresului au fost constatate în implementarea reformelor în domeniile-cheie ale PAUEM - asigurarea libertăților fundamentale ale cetățenilor, reforma regulatoare, consolidarea strategiilor naționale în domeniul combaterii corupției, drogurilor și traficului de ființe umane.

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 și evenimentele care au avut loc la Chișinău cu două zile mai târziu au complicat serios posibilitățile de colaborare a Republicii Moldova cu UE, plasând țara noastră pe agenda discuțiilor interne din Uniunea Europeană la toate nivelurile, în special, sub aspectul asigurării respectării principiilor democratice și a drepturilor omului, dar și a deciziei autorităților moldovenești de a institui regimul de vize pentru România. UE și-a exprimat preocuparea privind degenerarea în acțiuni violente a protestelor din 7 aprilie și a chemat părțile să recurgă la dialog pentru redresarea situației po-

litice din țara noastră. În același context, au avut loc vizitele în Republica Moldova a dlui M. Topolaneck, Prim-Ministru al Republicii Cehe, Președinte în exercițiu al Consiliului European (22.04.2009), și a dlui Javier Solana, Secretar General al Consiliului UE (24.04.2009). Reprezentanții structurilor europene au îndemnat autoritățile de la Chișinău să respecte angajamentele asumate anterior privind garantarea drepturilor omului și a libertății de exprimare a populației, să porceadă la un dialog constructiv cu opoziția pentru a depăși criza politică din Republica Moldova.

În pofida eforturilor emisarilor europeni de a da un impuls dialogului politic dintre putere și opoziție, aceasta a eșuat. În situația creată, Parlamentul European (PE), a adoptat, la 7 mai 2009, o Rezoluție privind situația din Moldova. Principalele prevederi ale rezoluției erau următoarele:

- Uniunea Europeană va continua să dezvolte relațiile cu Republica Moldova, dar va acorda o mare importanță introducerii unor dispoziții ferme privind statul de drept și respectarea drepturilor omului; consolidarea relațiilor moldo-comunitare, inclusiv prin încheierea unui nou acord îmbunătățit, urmează să fie condiționată de un angajament real și evident al autorităților moldovenești în favoarea democrației și a drepturilor omului;

- PE solicită dovezi clare și substanțiale în sprijinul acuzațiilor lansate de guvernul moldovean cu privire la presupusele acțiuni criminale ale protestatarilor și implicarea unor guverne străine;

- PE solicită Consiliului să ia în considerare posibilitatea trimerii unei misiuni de sprijinire a statului de drept în Republica Moldova, pentru a acorda asistență autorităților în procesul de reformare a poliției și justiției;

- PE solicită Comisiei să prezinte un raport detaliat Parlamentului European cu privire la utilizarea tuturor fondurilor UE în Republica Moldova, cu un accent special pe fondurile alocate bunei guvernări și dezvoltării democratice.

La 15 iunie 2009, în cadrul reuniunii Consiliului pentru Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE) al UE au fost adoptate Concluziile privind Republica Moldova, care au confirmat angajamentul Uniunii Europene pentru dezvoltarea continuă a colaborării cu țara noastră, inclusiv prin adoptarea mandatului de negociere a unui nou acord UE - Moldova, în schimbul Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC); totodată, în Concluzii s-a subliniat că țara noastră trebuie să respecte valorile și principiile democratice, elemente absolut nece-

sare pentru avansarea dialogului moldo-comunitar. Concluziile CAGRE se rezumau la următoarele:

- UE confirmă angajamentul de a consolida relațiile cu Moldova în baza valorilor și principiilor comune, inclusiv în cadrul Parteneriatului Estic, și adoptă mandatul de negociere a noului acord moldo-comunitar. Negocierile vor începe când circumstanțele vor permite acest lucru, însă abia după ce Republica Moldova va asigura un tratament egal tuturor cetățenilor UE și va respecta principiul relațiilor de bună vecinătate;

- Consiliul subliniază necesitatea unui dialog politic constructiv în situația politică existentă în Republica Moldova și îndeamnă autoritățile moldovenești să asigure desfășurarea liberă și corectă a alegerilor parlamentare anticipate, inclusiv prin cooperarea cu OSCE/ODIHR și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei;

- Consiliul accentuează importanța respectării depline a principiilor independenței, suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova și îndeamnă la reluarea negocierilor în formatul „5+2”, unicul format care garantează legitimitatea și transparența procesului de soluționare a conflictului transnistrean.

După alegerile parlamentare din 29 iulie 2009, soldate cu victoria partidelor de orientare liberal-democratică și pro-europeană, a fost constituită Alianța pentru Integrare Europeană (AIE), în care au intrat Partidul Liberal Democrat, Partidul Liberal, Partidul Democrat, Alianța „Moldova Noastră”. În Declarația privind constituirea AIE se subliniază, că răspunzând așteptărilor legitime ale cetățenilor Republicii Moldova privind instituirea unei guvernări democratice, eficiente și responsabile, care să asigure bunăstarea populației, pacea socială, drepturile și libertățile fundamentale ale omului și integrarea țării în familia popoarelor europene, AIE se angajează în fața societății să realizeze un șir de obiective majore, grupate în cinci compartimente, cum ar fi: restabilirea statului de drept, depășirea crizei social-economice și asigurarea creșterii economice, descentralizarea puterii și asigurarea autonomiei locale, reintegrarea teritorială a Republicii Moldova, integrarea europeană a Republicii Moldova și promovarea unei politici externe echilibrate, consecvente și responsabile. Ultimul compartiment prevedea efectuarea următoarelor acțiuni:

- negocierea și semnarea Acordului de asociere dintre Republica Moldova și UE;

- eliminarea regimului de vize pentru cetățenii români și semnarea Acordului privind micul trafic

de frontieră;

- refacerea imaginii Republicii Moldova în lume și restabilirea încrederii în plan intern și extern;

- pentru realizarea interesului național, AIE se angajează să realizeze o bună guvernare, orientată spre îndeplinirea aspirațiilor cetățenilor Republicii Moldova.

Uniunea Europeană a salutat constituirea AIE și investirea de către Parlamentul Republicii Moldova a noului Executiv de orientare democratică. Președinția forului european, din numele Uniunii Europene, a declarat că investirea Guvernului reprezintă un pas esențial, care va permite Moldovei să înceapă abordarea provocărilor critice cu care se confruntă, în special, în contextul crizei mondiale economice și financiare, și să continue reformele. Uniunea Europeană și-a exprimat disponibilitatea de a susține Moldova în procesul acestor eforturi și și-a reafirmat angajamentul de a aprofunda și consolida relațiile sale cu Moldova, inclusiv în cadrul Parteneriatului Estic. Uniunea Europeană s-a declarat disponibilă de a lansa, cât mai curând posibil, negocierile cu privire la noul acord cu Moldova, care să înlocuiască și să depășească prevederile Acordului de Parteneriat și Cooperare.

AIE a abordat problematica integrării Republicii Moldova în structurile europene într-o manieră calitativ nouă. Astfel, în Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova intitulat „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013, Integrarea europeană a fost declarată ca una dintre prioritățile de bază ale Executivului. Guvernul Republicii Moldova și-a propus să depună eforturi susținute pentru promovarea reformelor solicitate atât de societatea moldovenească, cât și de comunitatea internațională în domeniile asigurării libertății mass-media, independenței sistemului judiciar, liberalizării economiei - domenii vitale pentru promovarea veridică a integrării europene a țării. Printre acțiunile prioritare în domeniul extern, la compartimentul „Integrarea Europeană”, se indică următoarele:

- a) implicarea activă a întregii societăți, a tuturor forțelor politice și a actorilor externi relevanți în vederea transformării Republicii Moldova într-un stat european cu o perspectivă reală de aderare la UE;

- b) armonizarea legislației naționale cu acquisul comunitar;

- c) consolidarea cadrului legal și instituțional necesar pentru promovarea integrării europene la nivel de Guvern și al fiecărui minister în parte,

astfel încât procesul de integrare europeană să devină prioritatea majoră în activitatea fiecărei structuri guvernamentale;

- d) valorificarea plenară a oportunităților oferite de către „Parteneriatul Estic”;

- e) încheierea Acordului de Asociere cu UE;

- f) promovarea unei integrări economice reale cu UE, inclusiv prin încheierea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Comprehensiv;

- g) demararea dialogului cu UE în domeniul liberalizării regimului de vize, cu scopul semnării unei Foi de Parcurș privind eliminarea vizelor, astfel încât să obținem eliminarea regimului de vize pentru cetățenii Republicii Moldova;

- h) asigurarea securității energetice a țării prin instrumentele de care dispune UE și aderarea la piața energetică europeană;

- i) sporirea rolului UE în soluționarea conflictului transnistrean etc.

În vederea realizării programului de guvernare la capitolul „Integrare europeană”, în special, pentru negocierea Acordului de Asociere cu UE, autoritățile Republicii Moldova au desfășurat un șir de activități concrete. În urma înțelegerilor convenite, la 16 octombrie 2009, la Chișinău s-a aflat în vizită de lucru Carl Bildt, Ministrul Afacerilor Externe al Regatului Suediei, Președinte în exercițiu al Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe al UE. În cadrul discuțiilor cu autoritățile moldovene, Carl Bildt a anunțat despre decizia Uniunii Europene de a demara negocierile pentru un nou Acord cu Republica Moldova. Din această perspectivă, Uniunea Europeană s-a pronunțat pentru implementarea reformelor în diverse domenii, exprimându-și disponibilitatea să ofere țării noastre sprijinul financiar și de expertiză necesar.

La 27 octombrie 2009, la Chișinău a avut loc prima reuniune de consultări ale Guvernului Republicii Moldova și Comisiei Europene, cu participarea reprezentanților Președinției UE, pe marginea viitorului Acord de asociere între R.Moldova și UE. În cadrul consultărilor, s-a discutat despre structura acordului și a fost efectuat un schimb de opinii privind procedura negocierii și primii pași care urmează a fi întreprinși de părți în procesul de negocieri. Ca urmare, părțile au convenit asupra calendarului negocierilor pentru o perspectivă apropiată și au decis să organizeze încă o ședință comună de consultări până la sfârșitul anului, iar la 12 ianuarie 2010 să fie organizată prima rundă oficială de negocieri a noului acord moldo-comunitar.

La 9 noiembrie 2009, Comisia parlamentară

pentru politica externă a avizat mandatul ministerului moldovean de externe pentru începerea negocierii noului acord politic bilateral cu UE, acord pe care țara noastră și-l dorește a fi unul de asociere, astfel ca el să conțină și perspective clare de aderare la spațiul comunitar. Viitorul Acord de Asociere urma să fie compus din patru blocuri distincte: Blocul politic și de securitate, care va conține prevederile referitoare la dialogul politic, conflictul transnistrean și implicarea UE în negocierile pentru reglementare și în perioada postconflict, dar și în sprijinirea măsurilor de consolidare a încrederii dintre populația de pe cele două maluri ale Nistrului. Cel de-al doilea bloc va include acțiuni ce se referă la justiție și afaceri interne, în care, pe lângă consolidarea statului de drept, se prevede crearea condițiilor care să permită țării noastre să avanseze în dialogul privind liberalizarea regimului de vize. Al treilea bloc urma să fie cel economic, unde atenția principală va fi acordată negocierilor privind elaborarea Acordului de liber schimb aprofundat. Al patrulea bloc prevedea să fie dedicat colaborării sectoriale, aspectelor de consolidare a relațiilor cu anumite agenții și structuri europene (aderarea la Tratatul comunității energetice etc.).

La 12 noiembrie 2009, Guvernul a aprobat componența nominală a Comisiei de stat pentru integrare europeană a Republicii Moldova. Președinte al Comisiei a fost desemnat premierul Vlad Filat, în componența Comisiei au fost incluși și miniștrii, responsabili de domenii concrete de colaborare cu Uniunea Europeană. În calitate de negociator-șef din partea Republicii Moldova a noului acord de colaborare cu Uniunea Europeană a fost desemnată Natalia Gherman, viceministru al afacerilor externe și integrării europene.

Un jalon important în avansarea relațiilor de colaborare a țării noastre cu UE l-a constituit reuniunea a XI-a a Consiliului de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană, care s-a desfășurat la Bruxelles, la 21 decembrie 2009. Părțile au discutat aspectele privind cooperarea moldo-comunitară în domeniul democrației și drepturilor omului, colaborarea economică și sectorială, cele legate de justiție, libertate și securitate. Consiliul a salutat agenda Guvernului Republicii Moldova orientată spre reforme europene și a apreciat primele acțiuni ale țării noastre în reformarea democratică și social-economică a țării. La reuniune, pentru prima dată în istoria relațiilor RM-UE, a fost adoptată o declarație comună în care se apreciau pozitiv eforturile Republicii Moldova în vederea apropiării de UE. În declarație, UE a recunoscut aspirațiile

europene ale Republicii Moldova. La reuniune a fost discutată și problematica transnistreană, fiind confirmată continuarea cooperării și căutarea unei soluții viabile pentru soluționarea conflictului transnistrean. Președintele Uniunii Europene, Herman van Rompuy, a menționat că instituțiile UE sunt optimiste în privința Republicii Moldova. Consiliul a apreciat ca pozitiv întregul proces politic din Republica Moldova. A fost primul Consiliu de Cooperare cu noul Guvern, iar echipa lui Filat este angajată pe calea proceselor democratice, fapt apreciat de UE, a declarat înaltul oficial etc.

După cum a fost convenit, prima rundă de negocieri privind elaborarea Acordului de asociere a Republicii Moldova la UE s-a desfășurat la Chișinău, la 12 ianuarie 2010. Experții europeni și cei moldoveni au negociat viitorul Acord de asociere moldo-comunitar în cadrul a patru grupuri de lucru:

- a) dialogul politic și reformele, cooperarea în domeniul politicii externe și de securitate;
- b) cooperarea economică, sectorială și financiară;
- c) justiția, libertatea și securitatea;
- d) contactele interumane.

Discuțiile s-au referit la structura și elementele definitorii ale viitorului Acord de asociere, fiind stabilită „foaia de parcurs” pentru următoarele runde de negocieri.

O nouă rundă de negocieri pe marginea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană s-a desfășurat la Bruxelles, în perioada 25-26 martie 2010. În cadrul ședinței plenare, părțile au convenit asupra închiderii provizorii a majorității articolelor ce se referă la tematica contactelor interumane, precum și o parte a articolelor cu privire la cooperarea economică, sectorială și financiară; a fost atins un înalt grad de convergență în negocierile privind protecția consumatorilor, sănătății publice, statisticii și societății informaționale. În cadrul aceleiași runde au fost lansate negocierile în domeniile dialogului politic și reformei, cooperării în domeniul politicii externe și de securitate comune; justiției, libertății și securității; cooperării economice, sectoriale și financiare; cooperării și contactelor interumane.

Cea de-a treia rundă de negocieri pe marginea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană s-a desfășurat la Chișinău, în perioada 7-8 iunie 2010. În urma unui dialog constructiv la negocieri au fost înregistrate progrese considerabile; discuțiile au fost aproape încheiate la capitolul „justiție, libertate și securitate”. S-a con-

statat un stadiu avansat asupra discuțiilor privind realizarea unui plan de armonizare a legislației, care va rezulta din obiectivele Acordului de Asocierie, care ar putea fi pregătit în decurs de câteva luni. De asemenea, autoritățile moldovene au solicitat părții europene includerea subcapitolului „Dezvoltare regională, în cadrul capitolului „Contacte interumane” a Acordului, pentru a obține experiența și sprijinul UE în acest sens. Părțile au abordat și problema elaborării unui Acord de liber schimb, indicând că negocierile la acest subiect ar putea demara până la sfârșitul anului 2010.

În a doua jumătate a anului 2010 și prima jumătate a anului 2011 au mai avut loc trei runde de negocieri moldo-comunitare. În cadrul acestora au fost abordate diverse aspecte ale viitorului acord. Astfel, în cadrul celei de-a șasea rundă, desfășurată la Chișinău la 11 aprilie 2011, părțile au decis închiderea provizorie a tuturor subiectelor legate de Dialogul Politic și Reforme, Cooperarea în domeniul Politicii Externe și de Securitate. De asemenea, practic, s-a ajuns la un acord provizoriu privind capitolul Justiție, Libertate și Securitate. În ceea ce privește compartimentul Cooperare economică, sectorială și financiară, din cele 24 de capitole negociate, 21 au fost închise provizoriu. Ambele delegații au trecut în revistă acțiunile de pregătire pentru lansarea negocierilor privind crearea Zonei de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător. S-a convenit ca următoarea rundă de negocieri, a șaptea la număr, privind Acordul de Asocierie a Republicii Moldova la UE, să se desfășoare în luna iunie 2011 la Bruxelles.

În vederea asigurării financiare a implementării reformelor structurale în Republica Moldova, organizațiile economico-financiare internaționale, precum și alți donatori externi, inclusiv Uniunea Europeană, au extins substanțial sprijinul acordat țării noastre. În acest sens, este semnificativă desfășurarea, la 24 martie 2010, la Bruxelles, a lucrărilor Ședinței Grupului Consultativ - Forumul „Parteneriat pentru Moldova”, coprezidată și găzduită de Comisia Europeană și Banca Mondială, la care au participat 32 de instituții bilaterale și 10 organizații multilaterale de dezvoltare. În cadrul acestei ședințe a fost adoptat Programul de asistență pentru Moldova pentru anii 2011-2013 în valoare de 1,936 mld. euro (2,6 mld. dolari SUA). Documentul a fost semnat de către Prim-Ministrul Republicii Moldova, Vlad Filat, și Ștefan Fule, Comisar UE pentru Extindere și Politica de Vecinătate.

Din cele 2,6 miliarde de dolari oferite Republicii Moldova, 52% reprezintă granturi, iar aproxima-

tiv 48% sunt bani pe care țara noastră îi va accesa în rate concesionate, cu o perioadă de grație de 5-10 ani, cu o rată a dobânzii de la 0-1,2%. Aceste fonduri destinate continuării reformelor în țara noastră includ asistența oferită de către Fondul Monetar Internațional în baza acordului semnat cu FMI și aprobat de Consiliul de directori al FMI în ianuarie 2010 și fondurile Programului Provocările Mileniului COMPACT, semnat la Washington, în ianuarie 2010.

Comunitatea Europeană va oferi asistență în valoare de 550 milioane euro, țările membre ale UE - 187,57 milioane euro (inclusiv 100 milioane euro care reprezintă un grant al Guvernului României), SUA - 227,41 milioane euro, instituțiile financiare internaționale - 957,52 milioane euro (FMI, Banca Mondială, Organizația Națiunilor Unite, BERD și Banca Europeană pentru Investiții). Asistența financiară oferită de donatori va fi utilizată pentru implementarea proiectelor în următoarele sectoare: reabilitarea drumurilor; agricultură; aprovizionarea cu apă și salubritate; sănătate; sectorul energetic; serviciul public eficient; dezvoltarea regională; protecția socială; educație; reforma de descentralizare; dezvoltarea business-ului, precum și eficientizarea guvernării.

În cadrul Forumului Parteneriat pentru Moldova Șeful Executivului Vlad Filat a semnat, împreună cu Ștefan Fule, Comisarul Uniunii Europene pentru Extindere și Politica de Vecinătate, Memorandumul dintre Comisia Europeană și Republica Moldova cu privire la Programul Național Indicativ 2011-2013 în cadrul Instrumentului European de Vecinătate și Cooperare. Conform acestui program, Republica Moldova va obține asistență în valoare de 273,4 milioane de euro pentru aprofundarea cooperării și parteneriatului dintre țara noastră și Uniunea Europeană în vederea implementării reformelor în trei domenii prioritare: buna guvernare, statul de drept și asigurarea libertăților fundamentale; dezvoltarea umană și socială; comerțul și dezvoltarea durabilă etc.

Totalizând volumul suportului financiar acordat de UE Republicii Moldova, putem indica că până în anul 2010 acesta a fost de 500 milioane de euro. Totodată, împreună cu ceea ce UE e pregătită să investească în viitor (până în anul 2013) se presupune că suma totală a asistenței comunitare se va ridica la peste un miliard de euro.

În concluzie, putem menționa că după alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009, soldate cu victoria partidelor de orientare democratică și pro-europene, relațiile dintre Republica Moldova

și Uniunea Europeană au cunoscut o etapă nouă. Nivelul calitativ nou al relațiilor moldo-comunitare a fost marcat de angajamentele asumate de către Guvernul Alianței pentru Integrare Europeană care, în programul său de activitate, a formulat un șir de obiective și priorități concrete, care urmează să includă nu doar autoritățile, dar și întreaga societate la transformări radicale de ordin politic, economic și social.

Așadar, putem constata că Republica Moldova s-a încadrat cu UE într-un proces de negocieri foarte activ, care a inclus acțiuni dintre cele mai diverse. În aspect intern, a fost constituită Comisia de

Stat pentru integrare europeană, care a desfășurat activități concrete pentru a iniția procesul de negocieri cu UE. Au avut loc șase runde de negocieri moldo-comunitare, înregistrându-se un progres vizibil în concretizarea majorității compartimentelor viitorului acord. Totodată, s-a amplificat colaborarea dintre Republica Moldova și structurile europene în alte domenii de interes reciproc, cum ar fi cel economic, financiar etc. Se poate afirma cu certitudine că în prezent sunt create condiții favorabile pentru elaborarea noului acord de colaborare a țării noastre cu Uniunea Europeană într-un viitor apropiat.

NOTE

¹ Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005 - ianuarie 2008). Chișinău, Arc. 2008, p. 35.

² Agenda integrării europene pentru anul 2009/Guvernare și Democrație, Chișinău, 2009, nr.2, pp.7-8, 10-11.

³ Criza politică după alegerile parlamentare din 5 aprilie/Guvernare și Democrație, 2009, nr. 1, p. 44-45.

⁴ Agenda integrării europene pentru anul 2009. Concluziile Consiliului pentru Afaceri Generale și Relații Externe al UE privind Moldova. Guvernare și Democrație, 2009, nr. 2, p. 12.

⁵ Declarație privind constituirea coaliției de guvernare „Alianța pentru Integrarea Europeană”. www.viitorul.org. 08.08.2009

⁶ Declarația realizată de către Președinție din numele Uniunii Europene cu privire la investirea Guvernului Republicii Moldova. www.viitorul.org. 25.09.2009.

⁷ Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009- 2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.

⁸ Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009- 2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.

⁹ Uniunea Europeană a decis să demareze negocierile pentru un nou Acord cu Republica Moldova. 16.10.2009.

¹⁰ Primele consultări pentru un acord de asociere între RM și UE au avut loc la Chișinău. Negocierile încep la 12 ianuarie 2010. www.unimedia.md. 22.10.09.

¹¹ Chișinăul își dorește ca viitorul Acord politic cu UE să prevadă perspective clare de aderare, www.unimedia.md. Accesat: 09.11.09.

¹² Natalia Gherman va fi negociatorul-șef din partea RM al noului acord cu UE. www.unimedia.md. Accesat: 12.11.2009.

¹³ Pe data de 21 decembrie 2009 la Bruxelles s-a desfășurat reuniunea a XI-a a Consiliului de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană, www.gov.md. Accesat: 21.12.2009.

¹⁴ Declarația Comună a Uniunii Europene și Republicii Moldova. Bruxelles, 21 decembrie 2009. www.infa.gov.md. 03.03-2010.

¹⁵ Ora Europei pentru Moldova, www.timpul.md. Accesat: 13.01.2010.

¹⁶ Dinamică și constructivism în negocierea Acordului de Asociere între RM și UE. www.mfa.gov.md. 27.03.2010.

¹⁷ După a treia rundă de negocieri, www.timpul.md. 08.06. 2010.

¹⁸ www.interlic.md 04.11.2011

¹⁹ Filat aduce de la Bruxelles 2,6 mlrd. dolari SUA. www.politic.md. 25 martie 2010.

²⁰ www.interlic.md; accesat: 30.09.2010

²¹ Kauda Sirek: „Reformele vor face mai simțită prezența Europei. Integrarea europeană, pas cu pas. [Timpul](http://www.timpul.md), mai 2011.

BIBLIOGRAFIE

1. Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005 - ianuarie 2008). Chișinău, Arc. 2008. - P. 35.
2. Agenda integrării europene pentru anul 2009/Guvernare și Democrație, Chișinău, 2009, nr.2. - Pp.7-8, 10-11.
3. Criza politică după alegerile parlamentare din 5 aprilie/Guvernare și Democrație, 2009. nr. 1. - P. 44-45.
4. Agenda integrării europene pentru anul 2009. Concluziile Consiliului pentru Afaceri Generale și Relații Externe al UE privind Moldova/Guvernare și Democrație, 2009, nr. 2. - P. 12.
5. Declarație privind constituirea coaliției de guvernare Alianța pentru Integrarea Europeană". www.viitorul.org.08.08.2009
6. Declarația realizată de către Președinție din numele Uniunii Europene cu privire la investirea Guvernului Republicii Moldova. www.viitorul.org. 25.09.2009.
7. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”. 2009-2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.
8. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.
9. Uniunea Europeană a decis să demareze negocierile pentru un nou Acord cu Republica Moldova. 16.10.2009.
10. Primele consultări pentru un acord de asociere între RM și UE au avut loc la Chișinău. Negocierile încep la 12 ianuarie 2010. www.unimedia.md. 22.10.09.
11. Chișinăul își dorește ca viitorul Acord politic cu UE să prevadă perspective clare de aderare, www.unimedia.md. Accesat: 09.11.09.
12. Natalia Gherman va fi negociatorul-șef din partea RM al noului acord cu UE. www.unimedia.md. Accesat: 12.11.2009.
13. Pe data de 21 decembrie 2009, la Bruxelles s-a desfășurat reuniunea a XI-a a Consiliului de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană, www.gov.md. Accesat: 21.12.2009.
14. Declarația Comună a Uniunii Europene și Republicii Moldova. Bruxelles, 21 decembrie 2009. www.infa.gov.md. 03.03-2010.
15. Ora Europei pentru Moldova, www.timpul.md. Accesat: 13.01.2010.
16. Dinamică și constructivism în negocierea Acordului de Asociere între RM și UE. www.mfa.gov.md. 27.03.2010.
17. După a treia rundă de negocieri, www.timpul.md. 08.06. 2010.
18. www.interlic.md 04.11.2011.
19. Filat aduce de la Bruxelles 2,6 mld. dolari SUA. www.politic.md.25 martie 2010.
20. www.interlic.md; accesat: 30.09.2010.
21. Kaud Sirel: "Reformele vor face mai simțită prezența Europei. Integrarea europeană, pas cu pas". Timpul, mai 2011.

Prezentat: 27 mai 2011.

E-mail: caldare.g@gmail.com